Anbefaling om bruk av RDA (Resource Description and Access) i Norge

Innledning

RDA (Resource Description and Access) er det nye katalogiseringsregelverket som skal erstatte de anglo-amerikanske katalogiseringsreglene (AACR2). RDA utvikles av *Joint Steering Committee for Development of RDA* (JSC) som består av representanter for ulike biblioteksorganisasjoner. Utviklingen av RDA følges bl.a av EURIG (European RDA Interest Group). 31. mars 2013 gikk Library of Congress over til RDA og flere av de store, ledende bibliotek rundt om i verden har eller er i ferd med å innføre denne nye standarden for katalogisering. Den norske katalogkomité (DNK) har på oppdrag fra Nasjonalbiblioteket (NB) blitt bedt om å komme med en anbefaling om - og evt. når - denne nye standarden skal tas i bruk i Norge.

Anbefaling

Katalogiseringsregler, som er det nasjonale regelverket som brukes i Norge i dag, er en oversettelse av AACR2. ACCR2 oppdateres ikke lenger. RDA er på mange måter en videreutvikling av AACR2. Det er lagt betydelig vekt på at metadata som er basert på AACR2 skal kunne fungere sammen med metadata som er registrert i tråd med RDA. RDA gjør det lettere å beskrive elektronisk materiale og materiale som opptrer i ulike fysiske formater. RDA legger større vekt enn AACR2 på å skape søkeinnganger i katalogen og tydeliggjøre relasjoner mellom dokumentene samt hvilke roller ulike personer/korporasjoner har til dokumentene. Regelverket er bygget på FRBR (funksjonskrav til bibliografiske data) og moderne katalogiseringsprinsipper tilpasset en digital virkelighet. RDA bør derfor kunne gjøre bibliotekene i stand til å tilby bedre sluttbrukertjenester. Regelverket legger også bedre til rette for bibliotekenes tilstedeværelse i den semantiske weben ved at data lettere kan omformes til åpne, lenkede data. RDA støtter også gjenbruk av data fra andre datakilder, hvilket kan gi en betydelig rasjonaliseringsgevinst. Dette er gode grunner for å gå over til RDA, med tanke på internasjonalt samarbeid på katalogiseringsområdet.

I Norge har vi hatt en tradisjon for å knytte oss til det angloamerikanske regelverket fordi vi i stor grad har hatt behov for å importere metadata fra dette området. Situasjonen er den samme i dag. At våre naboland kommer til å ta i bruk RDA, forsterker behovet for at også Norge tar i bruk det som ser ut til å bli en de facto standard. Med tanke på utveksling av katalogposter internasjonalt, mener komitéen derfor at det vil være viktig og riktig for Norge å innføre standarden.

DNK anbefaler NB å ta i bruk RDA for katalogisering i Norge.

Komiteen mener at arbeidet mot en innføring av standarden RDA i Norge bør starte nå. Det vil nødvendigvis ta noe tid å innføre denne standarden og vi ser derfor ingen grunn til å vente.

Oversettelse

Komiteen er av den mening at hele RDA bør oversettes. Dette gir en større fleksibilitet i bruken av regelverket i Norge og de oversatte reglene vil være synkronisert med den originale teksten. Vi ser derfor også et behov for fortsatt å oppdatere den norske teksten hvis det gjøres endringer i originalteksten på et senere tidspunkt. Det må derfor settes av ressurser til oppfølging av oversettelsen. Vi ser for oss at Komitéen blir tillagt denne oppgaven, jfr. Komitéens mandat.

Komitéen anbefaler at NB inngår avtale (får lisens) for å oversette RDA til norsk.

Forarbeid for oversettelsesarbeidet bør starte så raskt som mulig. I dette inngår:

- hvordan skal arbeidet med oversettelsen organiseres?
- vurdering av omfang/tidsestimat
- terminologiarbeid

Det finnes forskjellige framgangsmåter når det gjelder oversettelse av RDA. De oversettelsene vi kjenner til via EURIG-samarbeidet, har basert seg på en dugnadsbasert oversettelse. En annen mulighet er å sette ut jobben til en oversetter med fagekspertise. Komitéen ser seg ikke i stand til å ta på seg en såpass omfattende jobb på dugnad. Komitéen mener derfor at det mest realistiske er å ansette en oversetter med fagekspertise. Vi ønsker likevel å være involvert i oversettelsesarbeidet enten ved å fungere som en referansegruppe eller som høringsinstans etter hvert som kapitler blir ferdig oversatt.

Komitéen mener det er en god idé å få vurdert omfanget av en oversettelse av RDA til norsk og hvor lang tid arbeidet evt. vil ta.

Selv om Komitéen ikke ser seg i stand til å ta på seg oversettelsearbeidet selv, er det ett område vi ser vi bør ha en sentral rolle: Arbeidet med norsk biblioteksfaglig terminologi. Vi mener et slikt terminologiarbeid i forkant av selve oversettelsen vil spare tid og sørge for at oversettelsen blir så konsistent som mulig. Basert på erfaringer fra andre som har oversatt RDA, vil det være lurt å starte med å oversette «content/media/carrier type»-termene, ordlista med definisjoner samt kapittel 0 og noen vokabularer (appendiks).

Komitéen anbefaler at hele RDA oversettes til norsk.

NB må selv velge hvilken tilnærming til oversettelse av RDA som er den mest hensiktsmessige ut i fra tilgjengelige ressurser, men komitéen ønsker å følge arbeidet tett.

NB bør så snart som mulig estimere omfang/tids- og ressursbruk for oversettelse av RDA.

Komitéen ønsker selv å starte opp med terminologiarbeidet så snart som mulig. Dette innebærer oversettelse av ordliste med definisjoner i første omgang, men også kategoriene av tekniske og innholdsmessige aspekter ved en ressurs (content/media/carrier types) samt aktuelle vokabularer i RDA (appendiks).

Komitéen forutsetter at kostnadene knyttet til faglig forarbeid og oversettelse av RDA tas av Nasjonalbiblioteket.

Norske tilpasninger

Komitéen har anbefalt at hele RDA oversettes. Dette innebærer trolig et behov for å gjøre noen norske tilpasninger i regelverket, på tilsvarende nivå som under den norske oversettelsen av AACR2. Men de norske tilpasningene bør holdes på et minimumsnivå med tanke på internasjonal utveksling av norske poster. Da RDA opererer med en nedre grense for hvilke elementer som må være med i en bibliografisk beskrivelse («core elements»), bør det utarbeides retningslinjer for norske bibliotek knyttet til hvilke elementer som bør beskrives. Slike retningslinjer vil gi en felles tilnærming når det gjelder katalogiseringsnivå, men vil samtidlig gi stor fleksibilitet ved at de som ønsker det/har behov for det kan innlemme flere elementer i beskrivelsen.

Komitéen mener at vi er de som er nærmest til å lage tilpasninger og retningslinjer/anbefalinger, i samarbeid med biblioteksmiljøet. Komitéen mener videre at EURIG vil være et viktig forum for eventuelle endringer i regelverket eller felles anbefalinger på europeisk nivå. Komitéen mener arbeidet med retningslinjer kan gjøres parallellt med oversettelsen.

Lisenser

Det er knyttet ulike forretningsmodeller til fordelingen av kostander for tilgang til RDA. Hvilken forretningsmodell som vil være aktuell i Norge, avhenger bl.a av:

- Hvem skal katalogisere i Norge i framtiden?
- Trenger alle bibliotek tilgang til RDA?
- Hvem skal betale for tilgangen til regelverket og for hvilke bibliotek?

Dette er bibliotekpolitiske spørsmål som NB må ta stilling til, i dialog med bibliotekmiljøet i Norge. Det må også inngås en juridisk bindende avtale med leverandør av RDA, når forretningsmodell er valgt. Den norske oversettelsen vil bli tilgjengelig i RDA Toolkit, som en del av lisensavtalen som inngås.

Informasjon/Opplæring

I god tid før RDA er klar til å tas i bruk i Norge, må det lages en plan for opplæring i det nye regelverket. Her bør Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) involveres. Tidspunktet for opplæringen avhenger av den øvrige tidsrammen og progresjon for arbeidet med oversettelse.

Det er en rekke andre aktører som må involveres/holdes løpende orientert om arbeidet mot en innføring av RDA i Norge. Blant annet må Biblioteksystemleverandørene få mulighet til å tilpasse sine interne MARC-formater med tanke på RDA.

Det er allerede innført en del nye felter og delfelter i MARC 21 som en konsekvens av RDA. En forutsetning for innføring av RDA i Norge er defor at disse feltene tas inn i NORMARC og andre brukte MARC-formater i Norge.

Komitéen vil se på endringer i NORMARC så snart det er bestemt om vi skal gå over til RDA.

Biblioteksentralen er en aktør som kjenner folkebiblioteksektoren godt og kan komme med innspill i forhold til denne sektoren. UHR-B har kanskje tilsvarende rolle i fagbiblioteksektoren. HiOA som en sentral utdanningsinstitusjon på området må inn i forbindelse med opplæring, kursing og tilpassing av ordinær undervisning.

Forslag til plan for forarbeidet

Komitéen mener det er riktig å bruke høsten på å forberede oversettelsen ved å oversette grunnlagsmateriale og planlegge det videre oversettelsesarbeidet med tanke på oppstart i januar 2014.